

antun motika

retrospektivna izložba 1927—1974.

moderna galerija

zagreb

27. XII 1974 — 26. I 1975.

mladenka šolman

Iako studij počinje u klasi kiparstva i u određenim mu se etapama života vraća, osnovna preokupacija Antuna Motike bila je i ostala slikarstvo. Oblik koji stvara uključuje slikarska iskustva (u živopisnosti razigranih terakota ili kasnije prozračnosti materije stakla podržanoj grafizmom i bojom). Slikarstvo je odgovaralo Motikinom temperamentu neposrednošću hitrog zapisa doživljaja u kojemu traje uzbuđenje što ga je izazvalo. Posebnost njegova načina i karakter rukopisa odlučno su se manifestirali već na početku njegova rada. Školske uzore ubrzo zamjenjuje vlastitim doživljajem kojemu se podređuje i koji ga vodi.

Dvije godine nakon završene Akademije Motika dobiva mjesto suplenta na Državnoj realnoj gimnaziji u Mostaru čiji ambijent stimulatивно djeluje na oslobađanje njegova lirskog potencijala. Studijski boravak u Parizu (1931/32) značit će učvršćenje početnih impulsa koji nalazimo već u »Ulici« (Mostar), 1929. godine. Bonnard, Matisse, a posebno Duffy u karakteru strukturiranja vizije blizu su Motikinoj

osjećajnosti, koja odsada suvereno osvaja vlastiti prostor. Mostar, u koji se vraća, nudi mu raskoš svjetla, bujnost vegetacije, bjelinu kamena, kolorističku živost enterijera i eksterijera, elemente na kojima će izgraditi zaseban svijet poetskog doživljaja stvarnosti. Krajnje senzibilan, Motika neće postati slikar eminentno subjektivnog stanja, služeći se realitetom kao pretekstom, nego će sceneriju svoga uzbuđenja, poštu-

jući je, uzdići do novog sklada u kome se međusobno prožimaju i dopunjuju viđeno i doživljeno. Oblici gube čvrstoću svojih obrisa, kao da ih svjetlo, prodirući u njih, rastvara i omogućuje da sagledamo slojeve ispod pokosnice. Sadržaj egzistira kao trenutak neprekidne mišene, i već u idućem trenutku pružit će nam novi oblik sebe.

»Prva Motikina samostalna izložba 1933. godine bila je nemalo iznenađenje za Zagreb, jer njegovo slikarstvo nije nastavljalo na hrvatske umjetničke tradicije i nije bilo srodno ni jednom od tadašnjih likovnih pravaca u Hrvatskoj« (D. Šepić, Antun Motika, Kultura, Zagreb 1957). Udaljen od likovnog središta, neobvezan da se uključuje u polemičke rasprave, naročito zaoštrene potkraj tridesetih godina suprotnim stajalištima zemljaša i Grupe trojice (angažirana umjetnost ili postulat čistog slikarstva), karakterom djela Motika je blizak posljednjima, iako kao strogo zasebna pojava. Živi životom usamljenika predanog isključivo vlastitom impulsu, pretvarajući slikarskom alkemijom svaki sadržaj života u neponovljiv estetski doživljaj. Pejzaž, mrtva priroda, mostarske ulice, trgovci i aleje, školske učionice nudile su mu obilje motiva koje hvata, reklo bi se, u maksimalnom intenzitetu unutarnjeg sklada. Neposrednost zapisa, sadržajna punoća, koloristička živost i rafinman slikarske materije odlike su Motikina slikarstva koje u postimpresionističkoj tradiciji najdosljednije provodi primat svjetla kao modulatora ugodaja. Potez kista intenzitetom svoga traga stakativnim ritmom više nego kontinuiranom linijom opisnosti definira prostor i sadržaj slike. Naglašena emocionalnost preduvjet je Motikinih pikturalnih vizija, gdje subjektivno transformira i obogaćuje objektivno. Priroda i svijet nude se u Motikinih slikama u obliku poetske sublimacije, lišeni tamnih zvukova, materijalne težine, svih oblika disharmonije. Obećana zemlja svijet je oko nas uz pretpostavku uživljanja u sve što nam pruža.

Izuzetno plodna mostarska faza traje do pred rat, a djela nastala u tom razdoblju idu u antologiju hrvatskog slikarstva (»Cvijeće na stolu«, 1931; »Cvijeće na prozoru«, 1932; »Pred gostionicom«, 1934; »Jasmina«, 1934; »Otvoren prozor«, 1936). Godine 1940. Motika se vraća u Zagreb. Prostor njegova svijeta ne ugrožavaju ratna zbivanja, i upravo kao da im se opire zatvaranjem u granice vlastitog. Sve su češće teme aktova i poluaktova, intimni prostori soba naglašene senzualnosti kao odbljesak vitaliteta i otpora života kad agresivnost vanjskog svijeta najdosljednije ugrožava intimitet čovjeka. Sve je kod Motike u nagovještaju, slutnji koja sugestijom nadograđuje scenu slike. Istodobno se Motika bavi kolažem, nastojeći da tim sredstvom gradi prostor slike čvršće konstrukcije, naglašenog kolorizma, dekorativnog ugodaja. »Interieur sa stolom« (1941) još je u klasičnoj dispoziciji elemenata. Ovladavanje tehnikom kolaža dovodi ga do umnoženih planova, veće prostorne dinamike, sadržajne uopćenosti. Međutim, boja je slikarovo primarno sredstvo, pa će se kolaž s vremenom javljati tek kao istaknuti naglasak oslikane površine. Širokim spektrom eksperimenata, od dekalkomanije, foto-kolaža, dimnica, frotaža do fotografika, otvara područja novih oblikovnih struktura koje obogaćuju njegovo viđenje predmetnog. Iako je pionirski započeo mnoga istraživanja koja su vodila novim slojevima stvarnosti i otvarala raznovrsne mogućnosti, Motika ih zadržava tek kao zadovoljenu znatiželju duha bez posljedica na osnovni tok djela. Crteži su nakon rata subjektivnim impulsom kreativne kombinatorike bili značajan doprinos novom viđenju stvarnosti. Okršteni »arhajskim nadrealizmom« manje su diktat podsvijesti, a više težnja k autonomnosti oblikovnog postupka u kome stvarnost svojim reper-toarom oblika i njihovih konvencionalnih veza neće biti odlučujući kriterij estetskog fenomena.

Godine 1953. u Rogatcu a zatim 1954. u Muranu Motika izvodi oblike u staklu. U crtežu je već definirana forma koju podređuje materijalu i njegovim osobinama. Transparentnost stakla naglašena bojom postaje novi medij u kome Motika, kao u igri, stvara čudesnu faunu ili oblike-funkcije (»Boca-Pjevačica« 1961). Imaginacija slikara maštovito dograđuje oblik koji živi dvostrukošću svoje vizuelno-plastične strukture.

Interesi kojima se Motika predavao i nova iskustva koja je stjecao doveli su i do novih impulsa na štafelajnoj slici. Geometrizarani raspored površine kod kolaža i naglašena linearnost crteža javili su se u slici kao supremacija oblika snažnog plastičkog učinka (»Mrtva priroda«, 1955; »Čovjek i žena«, 1956; »Konjanik«, 1956; »Mrtva priroda s cvijećem i svijetom«, 1959). Međutim, u slikama posljednjeg desetljeća opet se javlja težnja smirenoj kolorističkoj orkestraciji, kao i naznaci motiva čiji faktografski realitet mijenja i oplemenjuje Motikina slikarska magija.

Ova izuzetna koherentnost djela duže sve ličnosti autora koji je slijedio svoje unutarnje impulse usprkos vremenu i njegovim zahtjevima, pridonoseći više umjetnosti nego »izmima«. Magistrano po svojoj širini, bogato i raznovrsno u izrazu, Motikino je djelo postalo značajnom dionicom intimističkog karaktera u suvremenom hrvatskom slikarstvu.

marijan trepše

retrospektivna izložba

umjetnički paviljon

zagreb

8. I — 30. I 1975.

mladenka šolman

Uzlaznoj liniji hrvatskog slikarstva trećeg desetljeća našeg stoljeća pribrajamo ime Marijana Trepšea kao slikara koji je ostavio trajan trag u njemu. Nakon obnoviteljskog impulsa münchenovaca, u smislu likovne samostalnosti i integriteta umjetničkog djela postuliranih kao zahtjev čistih plastičkih vrijednosti, druga generacija slikara uključit će to kao podnicu svojih polazišta. Veza s Parizom uspostavljena u djelu Račića i Kraljevića otvorit će nove vidokruge koji omogućuju ne toliko sustizanje, koliko neposrednije uključivanje u vitalne likovne koncepte.